

ЛОГІКА

Контрольні роботи для ІЗДН

Контрольна робота № 1

Тема: ПРЕДМЕТ І ЗНАЧЕННЯ ЛОГІКИ

План:

1. Мислення як предмет формальної логіки.
2. Логіка як наука про закони і форми правильного мислення.
3. Теоретичне та практичне значення логіки.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Показати різні підходи до розуміння мислення та вказати на ті дисципліни, які вивчають цей процес.

Перше питання. Розпочати з аналізу процесу пізнання. Вказати, що першим ступенем є чуттєве пізнання, формами якого є відчуття, сприйняття, уявлення. Дати їх коротку характеристику. Вказати на проблеми, які не спроможне вирішити чуттєве пізнання. Абстрактне мислення. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід. Охарактеризувати їх та навести приклади. Логіка діалектична та логіка формальна. Показати, яку саме сторону мисленнєвого процесу вивчає формальна логіка.

Друге питання. Дати поняття логічної форми. Види законів: часткові, універсальні, загальні. Перерахувати закони розвитку: закон єдності і боротьби протилежностей, закон взаємного переходу кількості в якість, закон заперечення заперечення. Вказати на специфіку застосування цих законів діалектичної логіки. Поняття формально-логічного закону. Перерахувати та коротко охарактеризувати закон тотожності, закон суперечності, закон виключеного третього, закон достатньої підстави.

Істинність і формальна правильність міркування. Описати випадки, в яких при: а) правильному міркуванні висновок буде істинний; б) при правильному міркуванні висновок буде хибний в) при неправильному міркуванні висновок буде істинним і г) при неправильному міркуванні висновок буде хибний.

Третє питання. Показати суперечності, які виникають при використанні побутової логіки. Відмітити роль логіки у формуванні наукових понять, переконань. Показати застосування логіки в сучасних електронно-обчислювальних системах. Розкрити переваги застосування правильного логічного мислення в житті та в майбутній професійній діяльності.

Список літератури

1. *Тофтул М.Г.* Логіка: Посібник. – К.: Академія, 2002. – С. 7-23
2. *Гетманова А.Д.* Учебник по логике. – М.: ЧеРо, 1997. – С. 7-27.
3. *Ершиев А.А., Сластенко Е.Ф.* Логика: Конспект лекций. – К.: КМУГА, 1999. – С. 5-11
4. *Дротянко Л.Г.* Філософські проблеми мовознавства. Навч. посібник. Вид. 2-ге, доповнене і перероблене. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2002. – С. 21-37,
5. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник. – К.: Укр. центр духовної культури, 1999. – С. 6-43

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Дайте визначення логіки як науки.
- 2) Що являє собою логічна форма ?
- 3) Охарактеризуйте форми чуттєвого пізнання.
- 4) Охарактеризуйте форми абстрактного мислення.
- 5) Чим відрізняються закони формальної логіки від законів діалектичної логіки ?
- 6) Дайте коротку характеристику формальних логічних законів.
- 7) Наведіть сфери застосування формальних і діалектичних законів логіки.

Контрольна робота № 2

Тема: ІСТОРІЯ ЛОГІЧНИХ ВЧЕНЬ

План:

1. Виникнення логіки як науки.
2. Основні етапи розвитку логіки.
3. Сучасна неklasична логіка.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Загальна характеристика, періодизація та причини розвитку логіки. Значення логіки в сучасному світі.

Перше питання. Процес зародження логіки в надрах філософії. Як змінювалося поняття логіки протягом її становлення. Перерахувати етапи, які пройшли логічні вчення. Дати коротку характеристику специфіки формування логіки в Давній Індії, Давній Греції, Середньовіччі, Новий час. Перерахувати неklasичні логіки.

Друге питання. Логіка Давньої Індії. Періодизація: а) рання буддистська логіка; б) логічні вчення шкіл нья і вайшешика; в) розквіт буддистської логіки. Дати характеристику кожному періодові. Детально зупинитися на 2 і 3 періоді розвитку логіки в Давній Індії. Давня Греція. Дати періодизацію античної філософії. Логіка мислителів досократичного періоду. Вчення Демокріта про індуктивну логіку, аналогію, гіпотезу. Апорії Зенона Елейського. Їх діалектичний характер. Метод спростування Сократа. Вчення про дефініцію. Сократичні школи: мегарська (парадокси “Брехун”, “Купа”, “Лисий”, “Рогатий”), кіренська, кінічна. Діяльність софістичних шкіл. Аналітика Арістотеля. Середньовіччя. Схоластична логіка. Охарактеризувати відкриття М. Пьзола, Ж. Буридана, Д. Скотта, П. Абеляра. Новий час. Дедуктивний метод Ф. Бекона, індукція Т. Гоббса, раціоналізм Р. Декарта, аксіоматика й теорія ймовірностей Б. Паскаля, “Етика” Б. Спінози, закон достатньої підстави Г. Лейбніца, трансцендентальна логіка І. Канта, діалектична логіка Г. Гегеля.

Третє питання. Дати коротку характеристику неklasичному етапові розвитку логіки. Математична логіка (Г. Лейбніц, Д. Буль, П. Порєцький, С. Джевонс, Ч. Пірс, Дж. Пеано, О. де Морган, Г. Фреге, Б. Рассел), багатозначна логіка (Я. Лукасевич, Г. Гейтинга), інтуїціоністська логіка (Л. Брауер, А. Марков, О. Колмогоров). Поняття та коротка характеристика модальних логік: алетична, темпоральна, епістемічна, деонтична.

Список літератури

1. *Ершиев А.А., Сластенко Е.Ф.* Логика: Конспект лекций. – К.: КМУГА, 1999. – С. 129-193.
2. *Ершиев А.А., Лукашевич Н.П., Сластенко Е.Ф.* Логика: Учеб. пособие. – 4-е изд., перераб. и доп. / Под ред. Н.П. Лукашевича. – К.: МАУП, 2003. – с. 15-65.
3. Введение в философию: Учебник для вузов. В 2 ч. Ч. 1 / Под. общ. ред. И.Т. Фролова. – М.: Политиздат, 1989. – с. 146-163.
4. *Хоменко І.В.* Логіка юристам: Підручник. – К.: Четверта хвиля, 1998. – С. 9-15.
5. *Гетманова А.Д.* Учебник по логике. – М.: ЧеРо, 1997. – С. 232-284.
6. *Бартон В.И.* Логика: Учебное пособие. – Минск: Новое знание, 2001. – С. 17-20.
7. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник. – К.: Укр. центр духовної культури, 1999. – С. 100-119.
8. *Тофтул М.Г.* Логіка: Посібник. – К.: Академія, 2002. – С. 326-364.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Назвіть основні періоди розвитку класичної логіки.
- 2) Якою проблематикою займалися Давньоіндійські школи нья та вайшешика ?
- 3) Чим метод спростувань Сократа відрізняється від софістичних міркувань ?
- 4) Дайте характеристику парадоксам мегарської школи “Рогатий” і “Лисий”. Які логічні закони порушені в цих міркуваннях ?
- 5) Назвіть представників Новоевропейського періоду розвитку логіки.
- 6) В чому основна заслуга представників німецької класичної філософії І. Канта і Г. Гегеля ?
- 7) Перерахуйте основні напрями сучасної логіки ? Яку роль вона відіграє в науково-технічному прогресі.
- 8) Охарактеризуйте напрями сучасної модальної логіки.

Контрольна робота № 3

Тема: МИСЛЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ ЛОГІКИ

План:

1. Наукове розуміння процесу пізнання.
2. Чуттєве пізнання і абстрактне мислення та їх взаємозв'язок.
3. Основні форми мислення: поняття, судження, умовивід.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Проблема пізнання у філософії. Як вона ставилась і розв'язувалась в Античності, Середні віки, Новий час, Німецькій класичній філософії. Показати, які науки вивчають мисленнєвий процес. Показати місце логіки у вивченні законів мислення.

Перше питання. Пізнання як діалектичний, культурно-історичний процес. Об'єкт та суб'єкт пізнавальної діяльності. Форми наукового пізнання: чуттєве пізнання та абстрактне мислення. Коротка характеристика загальнологічних методів пізнання: аналіз, синтез, абстрагування, індукція, дедукція, аналогія, моделювання. Розкрити сутність наукових методів емпіричного пізнання: спостереження, опис, вимірювання, порівняння та наукових методів теоретичного пізнання: формалізація, аксіоматичний, гіпотезо-дедуктивний методи, метод сходження від абстрактного до конкретного. Мова і мислення.

Друге питання. Першим ступенем процесу пізнання є чуттєве пізнання, формами якого є відчуття, сприйняття, уявлення. Дати їх характеристику. Навести приклади. Вказати на проблеми, які не спроможне вирішити чуттєве пізнання. Абстрактне мислення. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід. Охарактеризувати їх та навести приклади. Показати чим уявлення як форма чуттєвого пізнання відрізняється від поняття як форми абстрактного мислення. Описати процес взаємопереходу результатів чуттєвого пізнання в абстрактну форму та навпаки.

Третє питання. Детально зупинитися на характеристиці форм абстрактного мислення: понятті, судженні, умовиводі. *Поняття.* Визначення поняття. Мовні засоби вираження поняття. Слово, термін, поняття. Зміст та обсяг поняття. Види понять: пусте, одичне, загальне, збірне, незбірне, конкретне, абстрактне, позитивне, негативне, співвідносне. Визначення поняття. Основні правила дефініцій. *Судження.* Визначення судження. Співвідношення судження і речення. Види суджень: прості, складні, атрибутивні, судження з відношеннями, судження існування. Відношення між судженнями типу А (загальностверджувальне), Е (загальнозаперечувальне), І (частковостверджувальне), О (частковозаперечувальне). Логічний квадрат. *Умовивід.* Поняття умовиводу. Засновки та висновки. Визначення безпосереднього умовиводу. Простий категоричний силіогізм: загальна характеристика.

Список літератури

1. *Тофтун М.Г.* Логіка: Посібник. – К.: Академія, 2002. – С. 7-23, 24-68, 69-116, 161-202.
2. *Дротянко Л.Г.* Філософські проблеми мовознавства. Навч. посібник. Вид. 2-ге, доповнене і перероблене. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2002. – С. 42-48, 77-84.
3. *Ерьшев А.А., Слостенко Е.Ф.* Логика: Конспект лекцій. – К.: КМУГА, 1999. – С. 5-11, 24-38, 38-52,
4. *Демидов И.В.* Логика: Учебное пособие для юридических вузов. – М.: Юриспруденция, 2000. – С. 5-26, 27-46, 58-79, 91-120.
5. *Кириллов В.И., Старченко А.А.* Логика: Учебник для юридических вузов. – М.: Юрист, 1999. – С. 5-10, 30-62, 63-106, 119-161.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Назвіть загальнологічні методи пізнання.
- 2) Розкрийте співвідношення об'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі пізнання.
- 3) Покажіть єдність мисленнєвої та мовної діяльності людини в культурно-історичному процесі.
- 4) Охарактеризуйте поняття як форму абстрактного мислення.
- 5) Яке співвідношення між змістом та обсягом поняття ?
- 6) Чим уявлення як форма чуттєвого пізнання відрізняється від поняття як форми абстрактного мислення.
- 7) Дайте визначення судження.
- 8) Наведіть приклади суджень типу А, Е, І, О.

- 9) У чому заключається пізнавальна роль логічного квадрату ?
10) Назвіть види безпосередніх умовиводів.

Контрольна робота № 4

Тема: ПОНЯТТЯ

План:

1. Поняття як форма відображення дійсності.
2. Мовні форми вираження понять.
3. Роль поняття у пізнанні.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Логіка як наука про форми правильного мислення. Форми чуттєвого пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення. Характеристика проблем, які виникають на шляху чуттєвого пізнання. Проблема істини у філософії.

Перше питання. Визначення поняття. Показати співвідношення уявлення як форми чуттєвого пізнання та поняття як форми абстрактного мислення. *Зміст і обсяг* поняття. Теорема про обернене відношення між змістом та обсягом поняття. Навести приклади із конкретних наук. Критерії *поділу понять*: за кількістю елементів обсягу (пусті, одиничні, загальні); за характером елементів обсягу (збірні, незбірні); за типом елементів обсягу (конкретні, абстрактні); за характером ознак, що складають зміст поняття (позитивні, негативні, співвідносні, безспіввідносні). *Відношення між поняттями*: порівняльні (сумісні, несумісні) та непорівняльні. Порівняльні поняття: сумісні та несумісні. Сумісні поняття: тотожні, перехресні, поняття, що перебувають у відношенні підпорядкування. Несумісні поняття: протилежні, суперечні. Навести приклади кожного виду і відношення між поняттями.

Друге питання. Мовні засоби вираження поняття. Поняття і слово. Термін та ім'я. Термін. Науковий термін. Маргінальні терміни. Значення. Сенс. Синтаксис та семантика. Принципи іменування: однозначності, предметності, взаємозамінюваності.

Третє питання. Це питання доцільно розкривати співвідносно з напрямом обраної професії. Показати специфіку формування наукових понять і термінів.

Список літератури

1. *Іванов Е.А.* Логика: Учебник. – М.: БЕК, 1996. – С. 44-103.
2. *Арутюнов В.Х., Мішин В.М., Кирик Д.П.* Логіка: Навчальний посібник для економістів. – К.: КНЕУ, 2000. – С. 20-31.
3. *Дротянко Л.Г.* Філософські проблеми мовознавства. Навч. посібник. Вид. 2-ге, доповнене і перероблене. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2002. – С. 48-57, 65-69, 77-84.
4. *Жеребкін В.С.* Логіка: Підручник для юридичних вузів і факультетів. – К.: Знання, 1999. – С. 24-62.
5. *Бандурка О.М., Тягло О.В.* Курс логіки: Підручник. – К.: Літера ЛТД, 2002. – С. 35-44.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Назвіть форми абстрактного мислення.
- 2) Дайте визначення поняття. Наведіть приклади.
- 3) Що розуміють під змістом та обсягом поняття ? Яке співвідношення їх пов'язує ?
- 4) Наведіть приклади всіх відношень між поняттями.
- 5) Яке співвідношення між поняттям і терміном ?
- 6) Наведіть приклади маргінальних термінів.
- 7) Якого змісту надають поняттю “значення” ?

Контрольна робота № 5

Тема: ЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ

План:

1. Предикати як логічна форма вираження змісту понять.
2. Об'єм понять. Класи і підкласи.
3. Закон зворотного відношення між об'ємом та змістом поняття.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Логіка – наука про форми правильного мислення. Поняття як форма відображення дійсності. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід. Дати їх коротку характеристику та навести приклади з конкретних наук.

Перше питання. Визначення поняття. Приклади понять. Поняття змісту та обсягу поняття. Теорема про обернене відношення між змістом та обсягом поняття. Поняття предиката як форми виразу в мові мислимих ознак предметів. Логічні операції над предикатами (кон'юнкція, диз'юнкція, імплікація, слідування). Поділ ознак: за структурою ознаки (прості, складні); за якістю ознаки (позитивні, негативні); за субстанціональністю ознаки (суттєві, несуттєві). Поділ суттєвих ознак: основні та похідні. Зміст поняття як сукупність основних суттєвих ознак. Поділ основних ознак: родові, видові.

Друге питання. Поняття множини. Підмножини: власні та невластні. Види множин: скінченні та нескінченні. Порожня множина. Способи задання множин. Поняття універсальної множини. Операції над множинами: об'єднання, перетин, переріз, доповнення до універсальної множини.

Третє питання. На основі теорії множин та числення предикатів, довести теорему про обернене відношення між змістом поняття та його об'ємом.

Список літератури

1. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник. – К.: Український центр духовної культури, 1999. – С. 124-170.
2. *Іванов Е.А.* Логика: Учебник. – М.: БЕК, 1996. – С. 44-103.
3. *Жеремкін В.С.* Логіка: Підручник для юридичних вузів і факультетів. – К.: Знання, 1999. – С. 24-62.
4. *Кириллов В.И., Старченко А.А.* Логика: Учебник для юридических вузов. – М.: Юристъ, 1999. – С. 30-62.
5. *Свинцов В.И.* Логика: Элементарный курс для гуманитарных специальностей. – М.: Скорина, Весь мир, 1998. – С. 36-79.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Назвіть форми абстрактного пізнання.
- 2) Яка роль понять, умовиводів та суджень у науковому пізнанні ?
- 3) Наведіть приклади наукових понять. Вкажіть на принципи їх формування.
- 4) Визначте зміст поняття через його ознаки.
- 5) Дайте визначення об'єму поняття.
- 6) Як співвідносяться між собою зміст та об'єм поняття ?
- 7) Побудуйте таблиці істинності для основних логічних операцій.
- 8) Побудуйте круги Ейлера та продемонструйте операції об'єднання, перетину та перерізу множин.
- 9) Назвіть множину, універсальну стосовно множини раціональних чисел.
- 10) Яка множина буде перетином множин $A=\{2, 5, 9, 18, 22, 31\}$ і $B=\{3, 8, 9, 23, 31, 48, 71\}$?

Контрольна робота № 6

Тема: ВИДИ ПОНЯТЬ І ВІДНОШЕННЯ МІЖ НИМИ

План:

1. Види понять.
2. Відношення між поняттями. Порівняльні та непорівняльні поняття.
3. Типи сумісності та несумісності.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Логіка – наука про форми правильного мислення. Поняття як форма відображення дійсності. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід. Дати їх коротку характеристику та навести приклади з конкретних наук.

Перше питання. Критерії поділу понять: за кількістю елементів обсягу (пусті, одиничні, загальні); за характером елементів обсягу (збірні, незбірні); за типом елементів обсягу (конкретні, абстрактні); за характером ознак, що складають зміст поняття (позитивні, негативні, співвідносні, безспіввідносні). Навести приклади кожного з видів понять.

Друге, третє питання. Відношення між поняттями: порівняльні та непорівняльні. Порівняльні поняття: сумісні та несумісні. Сумісні поняття: тотожні, перехресні, поняття, що перебувають у відношенні підпорядкування. Несумісні поняття: протилежні, суперечні. Навести приклади кожного відношення між поняттями.

Список літератури

1. *Жеребкін В.С.* Логіка: Підручник для юридичних вузів і факультетів. – К.: Знання, 1999. – С. 24-62.
2. *Ершиєв А.А., Сластенко Е.Ф.* Логіка: Конспект лекцій. – К.: КМУГА, 1999. – С. 24-38.
3. *Бандурка О.М., Тягло О.В.* Курс логіки: Підручник. – К.: Літера ЛТД, 2002. – С. 35-44.
4. *Арутюнов В.Х., Мішин В.М., Кирик Д.П.* Логіка: Навчальний посібник для економістів. – К.: КНЕУ, 2000. – С. 20-31.
5. *Гетманова А.Д.* Учебник по логике. – М.: ЧеРо, 1997. – С. 27-54.
6. *Иванов Е.А.* Логика: Учебник. – М.: БЕК, 1996. – С. 44-103.
7. *Кириллов В.И., Старченко А.А.* Логика: Учебник для юридических вузов. – М.: Юристь, 1999. – С. 30-62.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Назвіть форми абстрактного мислення та коротко охарактеризуйте їх.
- 2) Дайте визначення поняття.
- 3) Назвіть критерії за якими поділяють поняття.
- 4) Наведіть приклад загального абстрактного поняття, пустого поняття, співвідносного поняття.
- 5) Знайдіть серед наукових понять такі, що перебувають у відношенні тотожності, співвідносності, протилежності.

Контрольна робота № 7

Тема: ВИЗНАЧЕННЯ І ДІЛЕННЯ ПОНЯТЬ

План:

1. Структура і види визначень.
2. Значення визначень в науці та судженнях.
3. Класифікація, структура і види поділу.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Логіка – наука про форми правильного мислення. Поняття як форма відображення дійсності. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід. Дати їх коротку характеристику та навести приклади з конкретних наук.

Перше питання. Поняття визначення як логічної операції з допомогою якої розкривається зміст поняття. *Види визначень* залежно від того, розкривається зміст чи ім'я, яким позначають поняття: реальне і номінальне визначення. Явні та неявні визначення. Визначення через найближчий рід та видову ознаку: атрибутивно-реляційні, генетичні, операційні. Неявне визначення: контекстуальне та аксіоматичне. *Правила визначень* понять. Правило рівного обсягу лівої і правої частини визначення. Принцип заборони кола у визначенні. Правило заборони двозначності. Принцип стверджувальності. Навести приклади дефініцій в конкретних науках.

Друге питання. Це питання доцільно розкривати, базуючись на прикладах визначень із конкретних наук, які вивчаються студентами.

Третє питання. Обмеження і узагальнення понять. Поділ понять як логічна операція за допомогою якої розкривається обсяг родового поняття. Ділене. Основа поділу. Члени поділу. Види поділу: поділ за видотвірною ознакою, дихотомічний поділ, класифікація. Правила поділу: правило однієї основи, правило суми обсягів, правило взаємовиключення членів поділу, правило одного порядку загальності членів поділу.

Список літератури

1. *Тофтул М.Г.* Логіка: Посібник. – К.: Академія, 2002. – С. 24-68.
2. *Гетманова А.Д.* Учебник по логике. – М.: ЧеРо, 1997. – С. 27-54.
3. *Ершиев А.А., Сластенко Е.Ф.* Логика: Конспект лекций. – К.: КМУГА, 1999. – С. 24-38.
4. *Бандурка О.М., Тягло О.В.* Курс логіки: Підручник. – К.: Літера ЛТД, 2002. – С. 35-44.
5. *Демидов И.В.* Логика: Учебное пособие для юридических вузов. – М.: Юриспруденция, 2000. – С. 27-46.
6. *Жеребкін В.Є.* Логіка: Підручник для юридичних вузів і факультетів. – К.: Знання, 1999. – С. 24-62.
7. *Іванов Е.А.* Логика: Учебник. – М.: БЕК, 1996. – С. 44-103.
8. *Свинцов В.И.* Логика: Элементарный курс для гуманитарных специальностей. – М.: Скорина, Весь мир, 1998. – С. 36-79.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Назвіть форми чуттєвого пізнання та форми абстрактного мислення.
- 2) Що таке визначення поняття ?
- 3) Перерахуйте види визначень.
- 4) Наведіть приклади визначень через найближчий рід та видову ознаку.
- 5) Чим генетичні визначення відрізняються від операційних ?
- 6) Дайте правила визначення понять.
- 7) Обґрунтуйте вимогу правила, яке вимагає, щоб права і ліва частина визначення повинні бути співмірними, тобто однаковими за обсягом.
- 8) Яке значення має логічна операція визначення ?
- 9) Яка, на Вашу думку, роль операцій обмеження і узагальнення поняття в науковому пізнанні ?
- 10) Назвіть види поділу.
- 11) Перерахуйте основні правила поділу понять.
- 12) Яка, на Вашу думку, роль дихотомічного поділу в науковому пізнанні ?

Контрольна робота № 8

Тема: СУДЖЕННЯ

План:

1. Судження як логічна форма відображення дійсності.
2. Судження, висловлення і речення.
3. Прості та складні судження.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Логіка – наука про форми правильного мислення. Поняття як форма відображення дійсності. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід. Дати їх коротку характеристику та навести приклади з конкретних наук.

Перше питання. Поняття судження. Навести приклади. Логічні значення судження: істинність і хибність. Атрибутивні та релятивні судження. Структура судження: суб'єкт, предикат, зв'язка. Значення суджень як форми мислення.

Друге питання. Судження і речення. Висловлення. Значення судження як форми мислення.

Третє питання. Види суджень. *Прості судження:* атрибутивне та судження про відношення. Категоричні судження. Критерії поділу категоричних суджень: за кількістю (одиничне, часткове, загальне), за якістю (стверджувальне, заперечне), за кількістю та якістю (загальностверджувальне, загальнозаперечне, частковостверджувальне, частковозаперечне). Поняття логічного квадрату; його роль в пізнавальному процесі. Навести приклади використання логічного квадрату для встановлення істинності суджень типу А, Е, І, О. Класифікація простих суджень за модальністю: проблематичне, достовірне. *Складні судження.* Види безумовних складних суджень: єднальні, розділові, поділяючі. Умовні судження. Навести приклади.

Список літератури

1. *Тофтул М.Г.* Логіка: Посібник. – К.: Академія, 2002. – С. 69-116.
2. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Український центр духовної культури, 1999. – С. 171-203.
3. *Жеребкін В.Є.* Логіка: Підручник для юридичних вузів і факультетів. – К.: Знання, 1999. – С. 62-93.
4. *Свинцов В.И.* Логика: Элементарный курс для гуманитарных специальностей. – М.: Скорина, Весь мир, 1998. – С. 80-122.
5. *Бандурка О.М., Тягло О.В.* Курс логіки: Підручник. – К.: Літера ЛТД, 2002. – С. 48-51.
6. *Демидов И.В.* Логика: Учебное пособие для юридических вузов. – М.: Юриспруденция, 2000. – С. 58-79.
7. *Кириллов В.И., Старченко А.А.* Логика: Учебник для юридических вузов. – М.: Юрист, 1999. – С. 63-106.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Назвіть форми абстрактного мислення.
- 2) Охарактеризуйте судження та наведіть приклади.
- 3) Покажіть як відрізняються речення, висловлення та судження.
- 4) Назвіть види простих суджень та наведіть приклади.
- 5) Відомо, що загальностверджувальне судження істинне. Що можна сказати про загальнозаперечне, частково-стверджувальне, частковозаперечне ?
- 6) Чи впливає з істинності частковостверджувального судження істинність загальностверджувального ?
- 7) Чи впливає з хибності загальностверджувального судження істинність частковостверджувального ?
- 8) Яка пізнавальна роль логічного квадрату ? Чи можна застосовувати його як метод доведення ?
- 9) Розкажіть про методи утворення складних суджень.
- 10) Наведіть приклади умовних суджень.

Контрольна робота № 9

Тема: ПРОСТІ ТА СКЛАДНІ СУДЖЕННЯ

План:

1. Прості судження, їх види і склад. Категоричні судження.
2. Характеристика і види складних суджень.
3. Логічні відношення між судженнями.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Логіка – наука про форми правильного мислення. Поняття як форма відображення дійсності. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід. Дати їх коротку характеристику та навести приклади з конкретних наук. Роль суджень у науковому пізнанні.

Перше питання. Поділ суджень за структурою: прості та складні. Поділ простих суджень за логічною модальністю: достовірні, ймовірні. Поділ простих суджень за змістом предиката: атрибутивні, судження з відношенням. Категоричні судження. Поділ атрибутивних суджень за кількістю: одиничне, часткове, загальне; за якістю: стверджувальне, заперечне; за кількість і за якістю: загальностверджувальне, загальнозаперечне, частково-стверджувальне, частковозаперечне. Поняття логічного квадрату; його роль в пізнавальному процесі. Навести приклади використання логічного квадрату для встановлення істинності суджень типу А, Е, І, О.

Друге питання. Складні судження. Поділ складних суджень за наявністю чи відсутністю сполучника “якщо..., то...”: безумовні, умовні. Поділ безумовних суджень за характером відношення між підметом і присудком: категоричні, розділові. Навести приклади.

Третє питання. Характеристика суджень типу А, Е, І, О. Логічні відношення між простими судженнями. Поняття порівнювальних та непорівнювальних суджень. Навести приклади. Поділ порівнювальних суджень на сумісні та несумісні. Логічні відношення між сумісними судженнями: підпорядкування – пари А, І та Е, О; підпротилежності (субконтарності) – пара І, О. Логічні відношення між несумісними судженнями: суперечності (контрадикторності) – пари А, О та Е, І; протилежності (контарності) – пара А, Е. Проаналізувати кожен вид логічного відношення. Навести приклади. Логічні відношення між складними судженнями. Порівнювальні та непорівнювальні. Порівнювальні складні судження: сумісні (логічне слідування, часткова сумісність, еквівалентність), несумісні (суперечність, протилежність). Навести приклади.

Список літератури

1. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Український центр духовної культури, 1999. – С. 171-203.
2. *Ивлев Ю.В.* Логика: Учебник для вузов. – М.: Логос, 1998. – С. 38-59.
3. *Ершчев А.А., Слостенко Е.Ф.* Логика: Конспект лекцій. – К.: КМУГА, 1999. – С. 38-52.
4. *Арутюнов В.Х., Мішин В.М., Кирик Д.П.* Логіка: Навчальний посібник для економістів. – К.: КНЕУ, 2000. – С. 32-38.
5. *Гетманова А.Д.* Учебник по логике. – М.: ЧеРо, 1997. – С. 67-87.
6. *Свинцов В.И.* Логика: Элементарный курс для гуманитарных специальностей. – М.: Скорина, Весь мир, 1998. – С. 80-122.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Назвіть форми абстрактного мислення.
- 2) Розкрийте структуру судження.
- 3) Які критерії поділу простих суджень Ви знаєте ?
- 4) Які судження називають категоричними ? Яка їх роль в процесі наукового пізнання ?
- 5) Побудуйте логічний квадрат і назвіть судження, які утворюють його вершини.
- 6) На які класи зв'язка “якщо..., то...” розбиває множини складних суджень ?
- 7) Чи можна сказати, що логічні відношення між складних суджень аналогічні відношенню між простими судженнями ? Відповідь поясніть.
- 8) Чи можуть судження типу А та І бути одночасно істинними ? Відповідь поясніть. Наведіть приклад, якщо це можливо.
- 9) Чи можуть судження типу А та Е бути одночасно істинними (хибними) ? Відповідь поясніть.
- 10) Чи можуть судження типу І та О бути одночасно хибними (істинними) ? Відповідь поясніть.
- 11) Який закон формальної логіки діє між судженнями типу Е та І ?

- 12) Відомо, що судження O – хибне. Що можна сказати про істинність суджень A , E , I ? Відповідь поясніть.

Контрольна робота № 10

Тема: ОСНОВНІ ЗАКОНИ ПРАВИЛЬНОГО МИСЛЕННЯ. ЗАКОН ТОТОЖНОСТІ І ЗАКОН ПРОТИРІЧЧЯ

План:

1. Поняття логічного закону.
2. Закон тотожності та його методологічна функція.
3. Закон протиріччя та його методологічна функція.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Поняття закону як об'єктивного, суттєвого, стійкого, необхідного, повторюваного зв'язку між явищами. Види законів: часткові, загальні, універсальні. Приклади та коротка характеристика.

Перше питання. Логічна форма. Поняття закону мислення. Формально-логічні закони. Показати їх роль у науково-пізнавальному процесі. Дати перелік основних логічних законів, формул, які їм відповідають та приклади. Закони: тотожності, протиріччя, виключеного третього, подвійного заперечення, ідемпотентності, комутативності, контрапозиції, асоціативності, дистрибутивності, закони де Моргана.

Друге питання. Аналіз поняття “тотожність” в логіці та філософії. Формулювання закону. Логічна схема. Навести приклади. Перерахувати помилки, до яких може привести некоректне застосування закону тотожності. Методологічна функція закону. Діалектичне трактування.

Третє питання. Аналіз поняття “протиріччя” в логіці та філософії. Формулювання закону. Логічна схема. Навести приклади. З'ясувати сутність заперечення $не-A$, яке задовольняє умовам закону.

Список літератури

1. *Свинцов В.И.* Логика: Элементарный курс для гуманитарных специальностей. – М.: Скорина, Весь мир, 1998. – С. 123-162.
2. *Ершиев А.А., Слостенко Е.Ф.* Логика: Конспект лекций. – К.: КМУГА, 1999. – С. 13-23.
3. *Хоменко І.В.* Логіка юристам: Підручник. – К.: Четверта хвиля, 1998. – С. 56-83.
4. *Гетманова А.Д.* Учебник по логике. – М.: ЧеРо, 1997. – С. 88-110.
5. *Арутюнов В.Х., Мішин В.М., Кирик Д.П.* Логіка: Навчальний посібник для економістів. – К.: КНЕУ, 2000. – С. 40-45.
6. *Кириллов В.И., Старченко А.А.* Логика: Учебник для юридических вузов. – М.: Юристь, 1999. – С. 10-18.
7. *Демидов И.В.* Логика: Учебное пособие для юридических вузов. – М.: Юриспруденция, 2000. – С. 144-157.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Дайте визначення закону.
- 2) Які види законів Ви знаєте ?
- 3) Назвіть приклади універсальних законів. Яка наука їх вивчає ?
- 4) Дайте поняття закону мислення.
- 5) Чим різняться універсальні закони та закони формальної логіки ?
- 6) Перерахуйте основні формально-логічні закони.
- 7) Перебудуйте, відповідно до законів де Моргана судження: “Неправда, що сьогодні буде дощ або сніг”.
- 8) Що передбачає вимога “бути тотожним самому собі” ?
- 9) Чи діє закон протиріччя між судженням $A=$ “У цьому автосалоні продаються лише автомобілі Ауді” та його запереченням $не-A=$ “У цьому автосалоні не продаються автомобілі Ауді” ? Відповідь поясніть.
- 10) Чи діє закон протиріччя між судженням $A=$ “Жоден комп'ютер не має два мікропроцесора” та його запереченням $не-A=$ “Деякі комп'ютери мають два процесори” ? Відповідь поясніть.
- 11) Побудуйте заперечення до судження $A=$ “Пасажирські літаки не оснащують парашутами”, яке б задовольняло умови закону протиріччя.
- 12) Який закон діє між загальностверджувальним судженням та загальнозаперечним ?

Контрольна робота № 11

Тема: ОСНОВНІ ЗАКОНИ ПРАВИЛЬНОГО МИСЛЕННЯ. ЗАКОН ВИКЛЮЧЕНОГО ТРЕТЬОГО І ЗАКОН ДОСТАТНЬОЇ ПІДСТАВИ

План:

1. Поняття логічного закону.
2. Закон виключеного третього та його методологічна функція.
3. Закон достатньої підстави та його методологічна функція.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Поняття закону як об'єктивного, суттєвого, стійкого, необхідного, повторюваного зв'язку між явищами. Види законів: часткові, загальні, універсальні. Приклади та коротка характеристика.

Перше питання. Логічна форма. Поняття закону мислення. Формально-логічні закони. Показати їх роль у науково-пізнавальному процесі. Дати перелік основних логічних законів, формул, які їм відповідають та приклади. Закони: тотожності, протиріччя, виключеного третього, подвійного заперечення, ідемпотентності, комутативності, контрапозиції, асоціативності, дистрибутивності, закони де Моргана.

Друге питання. Формулювання закону. Логічна схема. Навести приклади. Перерахувати помилки, до яких може привести некоректне застосування закону виключеного третього. Методологічна функція закону. Побудова заперечення в законі виключеного третього.

Третє питання. Історія закону. Формулювання закону. Логічна схема. Навести приклади. Перерахувати помилки, до яких може привести некоректне застосування закону достатньої підстави. Методологічна функція закону.

Список літератури

1. *Хоменко І.В.* Логіка юристам: Підручник. – К.: Четверта хвиля, 1998. – С. 56-83.
2. *Свинцов В.И.* Логика: Элементарный курс для гуманитарных специальностей. – М.: Скорина, Весь мир, 1998. – С. 123-162.
3. *Бандурка О.М., Тягло О.В.* Курс логіки: Підручник. – К.: Літера ЛТД, 2002. – С. 20-30.
4. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник. – К.: Український центр духовної культури, 1999. – С. 20-33.
5. *Ершиев А.А., Сластенко Е.Ф.* Логика: Конспект лекций. – К.: КМУГА, 1999. – С. 13-23.
6. *Гетманова А.Д.* Учебник по логике. – М.: ЧеРо, 1997. – С. 88-110.
7. *Жеребкін В.Є.* Логіка: Підручник для юридичних вузів і факультетів. – К.: Знання, 1999. – С. 93-107.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Дайте визначення закону.
- 2) Які види законів Ви знаєте ?
- 3) Дайте поняття закону мислення.
- 4) Чим різняться універсальні закони та закони формальної логіки ?
- 5) Перерахуйте основні формально-логічні закони.
- 6) Перебудуйте, відповідно до законів де Моргана судження: “Неправда, що товар може бути і дешевий і якісний”.
- 7) Чи діє закон виключеного третього між судженням A = “Деякі студенти склали екзамен з першого разу” та його запереченням $не-A$ = “Жоден студент не склав екзамен з першого разу” ? Відповідь поясніть.
- 8) Чи діє закон виключеного третього між судженням A = “Всі студенти влітку відпочивають” та його запереченням $не-A$ = “Жоден студент влітку не відпочиває” ? Відповідь поясніть.
- 9) Між якими судженнями, що складають логічний квадрат: загальностверджувальним, загальнозаперечним, частково-стверджувальним, частковозаперечним діє закон виключеного третього ?
- 10) Вимога якого формально-логічного закону виражається ст. 324 Кримінально-процесуального кодексу України: “... суд при встановленні вироку повинен вирішити такі питання: чи мало місце діяння, у вчиненні якого обвинувачується підсудний; чи має це діяння склад злочину; чи винний підсудний у вчиненні цього злочину; чи підлягає підсудний покаранню за вчинений ним злочин” ?

Контрольна робота № 12

Тема: УМОВИВІД. БЕЗПОСЕРЕДНІ УМОВИВОДИ

План:

1. Умовивід як форма мислення.
2. Безпосередні умовиводи: перетворення та обернення.
3. Безпосередні умовиводи: протиставлення суб'єктові та протиставлення предикатові.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Логіка – наука про форми правильного мислення. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід. Дати їх коротку характеристику та навести приклади з конкретних наук. Роль умовиводу в науковому пізнанні.

Перше питання. Правильні та істинні міркування. Умовивід як форма опосередкованого мислення. Структура умовиводу: вихідне знання, обґрунтування знання, вивідне знання. Види умовиводів: дедуктивні, індуктивні, умовиводи за аналогією. Типи дедуктивних умовиводів: категоричні, розділово-категоричні, умовно-категоричні, умовно-розділові.

Друге питання. Правила розподіленості та нерозподіленості термінів у судженнях. Аналіз розподіленості суджень типу А, Е, І, О. Закон подвійного заперечення. Поняття безпосереднього умовиводу. Поняття перетворення. Показати графічно та аналітично перетворення загальностверджувального, загальнозаперечного, частковостверджувального, частковозаперечного судження. Поняття обернення. Показати графічно та аналітично обернення загальностверджувального, загальнозаперечного, частковостверджувального, частковозаперечного судження. Навести приклади.

Третє питання. Поняття протиставлення. Суб'єкт та предикат судження. Протиставлення суб'єктові та протиставлення предикатові. Вивести графічно та аналітично судження, які будуть протиставленням до суджень типу А, Е, І, О. Навести приклади. Проаналізувати чому в загальному вигляді не існує протиставлення предикатові для частковостверджувального судження та протиставлення суб'єктові для частковозаперечного судження.

Список літератури

1. *Тофтул М.Г.* Логіка: Посібник. – К.: Академія, 2002. – С. 161-202.
2. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник. – Український центр духовної культури, 1999. – С. 204-251.
3. *Свинцов В.И.* Логика: Элементарный курс для гуманитарных специальностей. – М.: Скорина, весь мир, 1998. – С. 203-240.
4. *Марценюк С.П.* Логіка: курс лекцій. – К.: НОК Во, 1993. – С. 106-139.
5. *Ивлев Ю.В.* Логика: Учебник для вузов. – М.: Логос, 1998. – С. 74-106.
6. *Бандурка О.М., Тягло О.В.* Курс логіки: підручник. – К.: Літера ЛТД, 2002. – С. 77-107.
7. *Бочаров В.А., Маркин В.И.* Основы логики: Учебник. – М.: Инфра, 1998. – С. 126-181.
8. *Кириллов В.И., Старченко А.А.* Логика: Учебник для юридических вузов. – М.: Юристъ, 1999. – С. 119-161.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Назвіть форми абстрактного мислення.
- 2) Розкрийте специфіку умовиводу як форми мислення.
- 3) Чим відрізняється правильне міркування від істинного ?
- 4) Яким є міркування: “Гейзери – вулкани; Вулкани – гори. Отже Гейзери – гори” ?
- 5) Які структурні елементи умовиводу Ви знаєте ?
- 6) Назвіть види умовиводів.
- 7) Якими, стосовно розподіленості, будуть суб'єкт і предикат у судженнях типу А, Е, І, О ?
- 8) Перетворіть судження: “Жоден студент-заочник не є студентом стаціонару”.
- 9) Оберніть судження: “Всі аспіранти записані в бібліотеку імені В.І. Вернадського”.
- 10) Виконайте протиставлення суб'єктові у судженні: “Деякі студенти – відмінники”.
- 11) Виконайте протиставлення предикатові в судженні: “Деякі книги не цікавлять сучасну молодь”.
- 12) Наведіть приклади, коли протиставлення предикатові для частковостверджувального судження існує.

Контрольна робота № 13

Тема: УМОВИВІД

План:

1. Умовивід як форма мислення.
2. Форми і види умовиводів: дедуктивні та індуктивні.
3. Форми і види умовиводів: умовиводи по аналогії.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Логіка – наука про форми правильного мислення. Форми абстрактного мислення: поняття, судження, умовивід. Дати їх коротку характеристику та навести приклади з конкретних наук. Роль умовиводу в науковому пізнанні.

Перше питання. Правильні та істинні міркування. Умовивід як форма опосередкованого мислення. Структура умовиводу: вихідне знання, обґрунтування знання, вивідне знання. Види умовиводів: дедуктивні, індуктивні, умовиводи за аналогією. Типи дедуктивних умовиводів: категоричні, розділово-категоричні, умовно-категоричні, умовно-розділові.

Друге питання. Дедуктивні умовиводи. Поняття безпосереднього умовиводу. Перетворення, обернення, протиставлення предикатів, протиставлення суб'єктів. Опосередковані дедуктивні умовиводи. Поняття простого категоричного силогізму. Аксиома силогізму. Фігури силогізму. Структура силогізму. Поняття модусу силогізму. Навести приклади до кожної з фігур силогізму. Поняття та приклад скороченого силогізму – ентимеми. Визначення і приклади складних силогізмів: полісилогізм, сорит, гокленієвський сорит, аристотелівський сорит, епіхейрема. Поняття розділових умовиводів: розділовий, суто розділовий, розділово-категоричний, розділово-умовний. Поняття умовних умовиводів: умовний, суто умовний, умовно-категоричний, умовно-розділовий. Види дилем: конструктивна, деструктивна, проста, складна. *Індуктивні умовиводи.* Поняття індукції. Повна та неповна індукція. Методи встановлення причинних зв'язків: метод залишків, метод єдиної подібності, метод єдиної відмінності, поєднаний метод подібності й відмінності, метод супутніх змін.

Третє питання. Поняття аналогії. Види аналогії: проста, строга, нестрога. Приклад умовиводу за аналогією.

Список літератури

1. *Тофтул М.Г.* Логіка: Посібник. – К.: Академія, 2002. – С. 161-202, 211-268.
2. *Жеребкін В.С.* Логіка: Підручник для юридичних вузів і факультетів. – К.: Знання, 1999. – С. 108-168, 198-204, 224-238.
3. *Гетманова А.Д.* Учебник по логике. – М.: ЧеРо, 1997. – С. 110-149, 164-179.
4. *Ершиев А.А., Слатенко Е.Ф.* Логика: Конспект лекций. – К.: КМУГА, 1999. – С. 53-66, 84-96.
5. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник. – Український центр духовної культури, 1999. – С. 204-251, 252-255.
6. *Демидов И.В.* Логика: Учебное пособие для юридических вузов. – М.: Юриспруденция, 2000. – С. 91-120, 135-142, 167-174.
7. *Ивлев Ю.В.* Логика: Учебник для вузов. – М.: Логос, 1998. – С. 74-106, 240-246.
8. *Філософія: Курс лекцій /За ред. І.Ф.Надольного.* – К.: Вікар, 2000. – С. 262-266.
9. *Философский энциклопедический словарь.* – М.: Инфра, 1997. – С. 20, 107-108.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Яке міркування вважають правильним ?
- 2) Чи може неправильне міркування мати істинний висновок ?
- 3) Назвіть основні види умовиводів та коротко охарактеризуйте їх.
- 4) Чим категоричний умовивід відрізняється від розділово-категоричного ?
- 5) Наведіть приклад умовно-розділового умовиводу.
- 6) Які форми безпосередніх умовиводів Ви знаєте ?
- 7) Наведіть приклад простого категоричного силогізму, який би задовольняв умови першої фігури ?
- 8) Дайте визначення ентимеми та сориту.
- 9) Перерахуйте види дилем.
- 10) Які методи встановлення причинних зв'язків Ви знаєте ?
- 11) Наведіть приклад строгої аналогії.

12) Яка роль аналогії в науковому пізнанні ?

Контрольна робота № 14

Тема: ДЕДУКТИВНІ УМОВИВОДИ. ПРОСТИЙ КАТЕГОРИЧНИЙ СИЛОГІЗМ

План:

1. Склад простого категоричного силлогізму.
2. Загальні правила категоричного силлогізму.
3. Фігури та модуси категоричного силлогізму.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Поняття умовиводу. Роль умовиводів у науковому пізнанні. Види умовиводів.

Перше питання. Простий категоричний силлогізм. Аксиома силлогізму. Склад простого категоричного силлогізму: більший термін, менший термін, середній термін. Поняття розподіленості термінів. Навести приклад простого категоричного силлогізму.

Друге питання. Правила категоричного силлогізму: правило розподіленості термінів, правило розподіленості середнього терміну, правило трьох термінів. Правила засновків. Проілюструвати помилки до яких може призвести ігнорування цих правил. Використовуючи правила простого категоричного силлогізму пояснити, чому вибраний модус правильний (не правильний). Продемонструвати правила графічно.

Третє питання. Поняття фігури силлогізму, їх роль та методологічне значення. *Перша фігура* силлогізму. Правила (з доведенням). Модуси першої фігури силлогізму (з доведенням). Приклади. *Друга фігура* силлогізму. Правила. Модуси. Приклади. *Третя фігура* силлогізму. Правила. Модуси. Приклади. *Четверта фігура* силлогізму. Правила. Модуси. Приклади. Показати на прикладах, до яких помилок може приводити некоректне застосування фігур силлогізмів.

Список літератури

1. *Тофтул М.Г.* Логіка: Посібник. – К.: Академія, 2002. – С. 161-202.
2. *Бандурка О.М., Тягло О.В.* Курс логіки: підручник. – К.: Літера ЛТД, 2002. – С. 77-107.
3. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник. – Український центр духовної культури, 1999. – С. 204-251.
4. *Бочаров В.А., Маркин В.И.* Основы логики: Учебник. – М.: Инфра, 1998. – С. 126-181.
5. *Демидов И.В.* Логика: Учебное пособие для юридических вузов. – М.: Юриспруденция, 2000. – С. 91-120
6. *Жеребкін В.Є.* Логіка: Підручник для юридичних вузів і факультетів. – К.: Знання, 1999. – С. 108-168.
7. *Ивлев Ю.В.* Логика: Учебник для вузов. – М.: Логос, 1998. – С. 74-106.
8. *Кириллов В.И., Старченко А.А.* Логика: Учебник для юридических вузов. – М.: Юристь, 1999. – С. 119-161.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Дайте визначення умовиводу.
- 2) Які види умовиводів Ви знаєте ?
- 3) Сформулюйте аксіому силлогізму.
- 4) Обґрунтуйте правило силлогізму: “З двох заперечних засновків не можна не можна зробити ніякого висновку”.
- 5) Чому середній термін має бути неодмінно розподілений принаймні в одному із засновків простого категоричного силлогізму ?
- 6) Як застосовувати модус до фігури силлогізму ?
- 7) Чи є у висловленні “Деякі студенти вчаться на заочному відділенні” термін “студенти” розподілений ? Відповідь поясніть.
- 8) Як можна з’ясувати, чи задовольняє даний модус деяку фігуру силлогізму ?
- 9) Покажіть, що модус ЕАО є різновидом першої фігури силлогізму.
- 10) Наведіть приклад четвертої фігури силлогізму.

Контрольна робота № 15

Тема: ДЕДУКТИВНІ УМОВИВОДИ.
СКЛАДНІ УМОВИВОДИ

План:

1. Скорочені і складні силогізми.
2. Розділово-категоричні умовиводи.
3. Умовно-категоричні умовиводи.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Поняття умовиводу. Роль умовиводів у науковому пізнанні. Види умовиводів.

Перше питання. Поняття скороченого силогізму. Ентимема як вид скороченого силогізму. Навести приклади ентимеми. Складні силогізми. Полісилогізм. Приклад. Прогресивний полісилогізм. Приклад. Регресивний полісилогізм. Приклад. Складноскорочені силогізми. Сорит. Приклад. Гокленієвський сорит. Приклад. Арістотелівський сорит. Приклад. Епіхейрема. Приклад.

Друге питання. Поняття розділового умовиводу. Суто розділовий умовивід. Приклад. Розділово-категоричний умовивід. Приклад. Модуси розділово-категоричного умовиводу. Стверджувально-заперечний та заперечно-стверджувальний модуси розділово-категоричного умовиводу. Приклади. Розділово-умовний умовивід. Простий та складний модуси розділово-умовного умовиводу. Приклади.

Третє питання. Поняття умовного умовиводу. Суто умовний умовивід. Приклад. Умовно-категоричний умовивід. Схеми умовно-категоричного умовиводу першого виду. Стверджувальний та заперечний модус. Приклади. Умовно-розділовий умовивід та їх поділ на дилеми, трилеми, полілеми. Види і схеми дилем: конструктивна, деструктивна, проста, складна. Приклади дилем: простої конструктивної, складної конструктивної, простої деструктивної та складної деструктивної.

Список літератури

1. *Тофтул М.Г.* Логіка: Посібник. – К.: Академія, 2002. – С. 161-202.
2. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник. – Український центр духовної культури, 1999. – С. 204-251.
3. *Кириллов В.И., Старченко А.А.* Логика: Учебник для юридических вузов. – М.: Юристь, 1999. – С. 119-161.
4. *Арутюнов В.Х., Мішин В.М., Кирик Д.П.* Логіка: Навчальний посібник для економістів. – К.: КНЕУ, 2000. – С. 46-55.
5. *Демидов И.В.* Логика: Учебное пособие для юридических вузов. – М.: Юриспруденция, 2000. – С. 91-120
6. *Бандурка О.М., Тягло О.В.* Курс логіки: підручник. – К.: Літера ЛТД, 2002. – С. 77-107.
7. *Жеребкін В.Є.* Логіка: Підручник для юридичних вузів і факультетів. – К.: Знання, 1999. – С. 108-168.
8. *Бочаров В.А., Маркин В.И.* Основы логики: Учебник. – М.: Инфра, 1998. – С. 126-181.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Назвіть форми абстрактного мислення.
- 2) Яка роль скорочених та складних умовиводів в процесі наукового пізнання ?
- 3) Наведіть приклад полісилогізму.
- 4) Дайте визначення сориту.
- 5) Підберіть приклад під простий модус розділово-умовного умовиводу.

Контрольна робота № 16

Тема: ІНДУКТИВНІ УМОВИВОДИ

План:

1. Поняття індуктивного умовиводу.
2. Види індуктивних умовиводів: повна і неповна індукція.
3. Індуктивні методи встановлення причинних зв'язків між явищами.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Поняття умовиводу. Роль умовиводів у науковому пізнанні. Види умовиводів. Пізнавальна роль індукції.

Перше, друге питання. Поняття індуктивного умовиводу. Види індукції: повна, неповна. Приклади. Поняття ймовірності. Види неповної індукції: популярна, наукова. Приклади. Схема математичної індукції. Приклад.

Третє питання. Методи встановлення причинних зв'язків. Метод єдиної подібності. Приклад. Метод єдиної відмінності. Приклад. Метод подібності й відмінності. Приклад. Метод супутніх змін. Приклад. Метод залишків. Приклад. Помилки до яких приводить некоректне використання індуктивних міркувань.

Список літератури

1. *Ершищев А.А., Сластенко Е.Ф.* Логика: Конспект лекцій. – К.: КМУГА, 1999. – С. 67-84.
2. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник. – Український центр духовної культури, 1999. – С. 245-252.
3. *Тофтул М.Г.* Логіка: Посібник. – К.: Академія, 2002. – С. 203-211.
4. *Гетманова А.Д.* Учебник по логике. – М.: ЧеРо, 1997. – С. 150-164.
5. *Демидов И.В.* Логика: Учебное пособие для юридических вузов. – М.: Юриспруденция, 2000. – С. 121-128.
6. *Свинцов В.И.* Логика: Элементарный курс для гуманитарных специальностей. – М.: Скорина, Весь мир, 1998. – С. 246-258.
7. *Ивин А.А., Никифоров А.Л.* Словарь по логике. – М.: Владос, 1998. – С. 124-128.
8. *Жеребкін В.Є.* Логіка: Підручник для юридичних вузів і факультетів. – К.: Знання, 1999. – С. 169-198.
9. *Ивлев Ю.В.* Логика: Учебник для вузов. – М.: Логос, 1998. – С. 106-122.
10. *Кириллов В.И., Старченко А.А.* Логика: Учебник для юридических вузов. – М.: Юрист, 1999. – С. 162-183.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Дайте визначення умовиводу.
- 2) Охарактеризуйте види умовиводів.
- 3) Розкажіть про застосування індуктивних міркувань у природничих та гуманітарних науках.
- 4) Який вид індукції, повна чи неповна, є більш дієвою в евристичному відношенні ?
- 5) Наведіть приклад повної та неповної індукції.
- 6) Яка ймовірність вгадати 2 із 36 навмання витягнутих карти ?
- 7) Ймовірність якої події більша: а) що із навмання взятих 100 чоловік у двох дні народження співпадуть; б) що із у навмання взятих 300 чоловік дні народження будуть в різні дні року ?
- 8) Дотримання яких вимог підвищує рівень достовірності висновку, зробленого індуктивним шляхом ?
- 9) Наведіть приклад застосування методу єдиної відмінності.
- 10) Порушення кого формально-логічного закону веде до поспішного узагальнення в індуктивних умовиводах ?

Контрольна робота № 17

Тема: ВИДИ НЕПОВНОЇ ІНДУКЦІЇ

План:

1. Популярна індукція.
2. Роль індуктивних умовиводів в пізнанні. Взаємозв'язок індукції та дедукції в процесі пізнання.
3. Наукова індукція.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Поняття умовиводу. Роль умовиводів у науковому пізнанні. Види умовиводів. Поняття індукції.

Перше питання. Види індукції: повна, неповна. Приклади. Види неповної індукції: популярна, наукова. Приклади.

Друге питання. Поняття індуктивного умовиводу. Індукція та дедукція як загальнологічні методи пізнання. Взаємозв'язок індукції та дедукції в процесі пізнання: історико-філософський аналіз. Дедуктивний метод Ф. Бекона, індукція Т. Гоббса, раціоналізм Р. Декарта, аксіоматика й теорія ймовірностей Б. Паскаля.

Третє питання. Поняття наукової індукції та її роль в процесі пізнання.

Список літератури

1. *Гетманова А.Д.* Учебник по логике. – М.: ЧеРо, 1997. – С. 150-164.
2. *Ершиев А.А., Сластенко Е.Ф.* Логика: Конспект лекций. – К.: КМУГА, 1999. – С. 67-84.
3. *Введение в философию: Учебник для вузов. В 2 ч. Ч. 1 / Под. общ. ред. И.Т. Фролова.* – М.: Политиздат, 1989. – С. 146-163.
4. *Введение в философию: Учебник для вузов. В 2 ч. Ч. 2 / Под. общ. ред. И.Т. Фролова.* – М.: Политиздат, 1989. – С. 391-406.
5. *Кириллов В.И., Старченко А.А.* Логика: Учебник для юридических вузов. – М.: Юристъ, 1999. – С. 162-183.
6. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник. – Український центр духовної культури, 1999. – С. 245-252.
7. *Свинцов В.И.* Логика: Элементарный курс для гуманитарных специальностей. – М.: Скорина, Весь мир, 1998. – С. 246-258.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Назвіть форми абстрактного мислення.
- 2) Які загальнологічні методи пізнання Ви знаєте ?
- 3) Дайте поняття популярної індукції.
- 4) Яка роль індуктивних умовиводів у пізнанні.
- 5) Наведіть приклад індуктивного умовиводу в науці.
- 6) Покажіть взаємозв'язок індукції та дедукції в пізнавальному процесі.
- 7) Побудуйте схему математичної індукції.
- 8) Яка помилка допущена у судженні ? Одна волосина – не борода, дві – не борода. Припустимо, що деяка кількість n волосків – не борода. Якщо до n додати 1, то вона нічого не змінить. Таким чином, за принципом математичної індукції впливає, що будь-яка кількість волосся не є бородою.

Контрольна робота № 18

Тема: УМОВИВОДИ ПО АНАЛОГІЇ

План:

1. Аналогія як умовивід і його структура. Види аналогій.
2. Умови достовірності виводів по аналогії.
3. Роль аналогії в науці.

Послідовність викладення матеріалу

Вступ. Види умовиводів та їх роль в процесі пізнання. Загальнологічні методи пізнання. Дедукція, індукція.

Перше питання. Поняття аналогії. Терміни аналогії: зразок та суб'єкт. Основа та переносна ознака. Структура аналогії: судження про наявність ознаки у зразка, судження про наявність ознаки у суб'єкта, судження про наявність переносної ознаки у зразка, судження про наявність переносної ознаки у суб'єкта. Засновки і висновок умовиводу по аналогії. Види аналогій: аналогія властивостей та відношень.

Друге питання. Умови достовірності виводів по аналогії. Підвищення ймовірності істинного висновку.

Третє питання. Роль аналогій в науці. Приклади використання аналогій в науці.

Список літератури

1. *Конверський А.Є.* Логіка: Підручник. – Український центр духовної культури, 1999. – С. 252-255.
2. *Ершиев А.А., Лукашевич Н.П., Сластенко Е.Ф.* Логіка: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2000. – С. 92-101.
3. *Гетманова А.Д.* Учебник по логике. – М.: ЧеРо, 1997. – С. 164-179.
4. *Ершиев А.А., Сластенко Е.Ф.* Логіка: Конспект лекцій. – К.: КМУГА, 1999. – С. 84-96.
5. *Бочаров В.А., Маркин В.И.* Основы логики: Учебник. – М.: Инфра, 1998. – С. 282-286.
6. *Демидов И.В.* Логіка: Учебное пособие для юридических вузов. – М.: Юриспруденция, 2000. – С. 135-142, 167-174.
7. *Свинцов В.И.* Логіка: Элементарный курс для гуманитарных специальностей. – М.: Скорина, Весь мир, 1998. – С. 161-259.
8. *Жеребкін В.С.* Логіка: Підручник для юридичних вузів і факультетів. – К.: Знання, 1999. – С. 198-204, 224-238.
9. *Кириллов В.И., Старченко А.А.* Логіка: Учебник для юридических вузов. – М.: Юрист, 1999. – С. 184-194, 231-248.
10. *Философский энциклопедический словарь.* – М.: Инфра, 1997. – С. 20, 107-108.

Додаткові питання і завдання на захист контрольної роботи

- 1) Що таке умовивід за аналогією ?
- 2) Які існують види аналогії ?
- 3) Які терміни аналогії Ви знаєте ?
- 4) Наведіть приклади використання аналогій в науці.
- 5) Які структурні елементи умовиводу по аналогії є засновками, а які висновками ?
- 6) Які умови підвищують достовірність висновку, отриманого в результаті судження за аналогією ?